

Trefwoord 'light'

Jacq Vogelaar, *De Groene Amsterdammer*, 7 februari 1990

De drie boekjes die er van de jonge Waalse schrijver Jean-Philippe Toussaint sinds 1985 zijn verschenen en ook meteen vertaald – *De badkamer*, *Meneer* en *Het fototoestel* – worden wat minder dun als je ze als hoofdstukken van één roman leest. Daarmee doe ik de schrijver geen onrecht, geloof ik. In de drie romans is niet zozeer belangrijk wat er gebeurt, maar meer hoe de hoofdpersonen het ondergaan: gelaten, lusteloos en lichtelijk verbaasd, hun activiteit beperkend tot uitstellen, ontwijken en denken. Vooral het laatste en wel zo traag mogelijk, of zoals de jongeman in *Het fototoestel* het uitdrukt: *'even was ik op ideale wijze nergens, behalve onbeweeglijk in mijn geest...'* En van Meneer wordt gezegd: *'Zo bereikte hij een volmaakte gemoedsrust, geen enkele gedachte roerde zich toen meer in de geest van Meneer, maar zijn geest was de wereld- die hij had opgeroepen.'* Het is alsof je Becketts Murphy bezig ziet. Ook de hoofdpersoon van *Het fototoestel* voert niet veel uit, al heeft hij het daar vrij druk mee. Aan de rijlessen waarvoor hij zich inschrijft komt hij niet toe, wel ontstaat er een kabbelende romance met het meisje van de balie. Als hij, met haar op reis naar Engeland, op de boot een fototoestel vindt, hoopt hij daarmee het gewenste zelfportret te hebben gemaakt *'zonder mezelf en zonder iemand, alleen een complexe, naakte aanwezigheid, smartelijk en eenvoudig, zonder achtergrond en zonder licht'*. Op de foto blijkt niet meer te zien dan een paar vlekken: een zelfportret.

Daarmee is de geesteshouding geschetst van alle drie de hoofdpersonen: de ene besluit zijn actieradius tot de badkamer te beperken, daarin geamuseerd ronddobberend op de zee van het moderne leven; Meneer is iemand die nooit ergens nee tegen kan zeggen; en de jongen van *Het fototoestel* is bezig met tijd winnen en uitstellen. In die passiviteit zit dus systeem, waarvan in de roman wordt gezegd: *'(Ik) beoogde de realiteit waarmee ik werd geconfronteerd murw te maken, zoals men er pas in slaagt bijvoorbeeld een olijf aan zijn vork te prikken als men haar eerst murw heeft gemaakt...'* De houding die Toussaint demonstreert, verenigt zich in een parodie en effectief verzet; het tweede misschien wel door het eerste.

Hoe aardig ook, de boeken geven me achteraf toch een onbevredigd gevoel. De vaagheid van de personages lijkt nog eens verdubbeld doordat ook de verhalen zelf meer suggereren dan ze feitelijk kunnen waarmaken. Eenzelfde gevoel heb ik bij de roman *De kijker*, de tweede roman van Patrick Deville. Heel

uitdagend begint zijn roman met 'Dit is een wetenschappelijk boek'. Hoezo? 'want ik heb Skoltz en Körby werkelijk gekend.' Hij – een verder uit beeld blijvende kunstschilder- blijft ook verder de enige die hen kent. Körby is een ornitoloog die in een stad, vermoedelijk in Noord-Afrika, zijn vogelatlas wil afmaken maar voornamelijk bezig is met het bespieden van een paartje: Skoltz en een meisje dat zijn dochter zou kunnen zijn. Tot een oplossing komt het niet – men kijkt en wordt bekeken, dat is alles.

Behalve de titel hebben Toussaint en Deville nogal wat met elkaar gemeen: aandacht voor dingen, details, het waarnemen; het vermijden van grote emoties en dramatiek; korte suggestieve zinnen, een lichte stijl. Hetzelfde kan van meerdere auteurs van dezelfde uitgeverij Minuit worden gezegd, van wie Van Gennep naast de genoemde twee ook Marie Redonnet en binnenkort Christian Oster uitgeeft. Vroeger gaf Minuit de auteurs uit die onder de verzamelnaam *nouveau roman* bekend zijn geworden. Dat is waarschijnlijk de voornaamste reden waarom de Minuit-auteurs als de opvolgers van de oudere generatie worden gezien. Flauwekul natuurlijk. Hooguit kun je af en toe denken dat met bepaalde eigenschappen van de *nouveau roman* de draak wordt gestoken, en verder hebben ze er goed van geleerd: wat aanstoot gaf vermijden ze, wat werd geaccepteerd zetten ze dankbaar voort. Of ze, zoals wordt beweerd, een literaire vernieuwing betekenen, waag ik te betwijfelen. Ik heb eerder de indruk dat nu ook in de literatuur de mode op licht verteerbaar is ingesteld, trefwoord *light*.